

author and the main character) and the psychological novel (depiction and research the internal state of the individual and its evolution).

Keywords: genre, avtobiografika, autobiographical novel, autobiographism autobiographical chronotope, autobiographism, egoliterature.

УДК 821.161.2 – «19»

Лиман Д.Ю.

РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕТИЧНИХ ВІЗІЙ У ЛІРИЦІ О. ЛЯТУРИНСЬКОЇ ТА Н. ЛІВИЦЬКОЇ-ХОЛОДНОЇ

У статті розглядається проблема профетичного візіонерства. За допомогою сили слова поети здатні ставати провісниками та вчителями для своєї нації, саме тому письменників порівнюють із пророками. На прикладі творчості Оксани Лятуринської та Наталі Лівицької-Холодної досліджується реалізація профетичних візій, а також вияв трьох видів пророцтв.

Ключові слова: профетизм, візія, автопророцтво, національне пророцтво, соціальне пророцтво.

Від початку ХХ століття дослідники звернули увагу на мистецтво як на найпоширеніший варіанту нераціонального досвіду. Вони наголошують на тому, що без урахування цього типу досвіду людина не може бути цільною особистістю. Також перша половина ХХ століття в українській літературі ознаменувалася підвищеним інтересом до Біблії. Автори прагнули в особливий спосіб освітити сучасні їм проблеми. Особливе місце серед цих проблем посідає майбутнє України, а також роль інтелігенції у творенні нації. Тому все частіше письменники звертаються до пророкування подій, які мають відбутися. Такий вияв творчої діяльності дослідники називають профетичним.

Релігія і мистецтво мають багато точок дотику, бо релігія здатна знайти свій вираз у мистецтві. Так само і мистецтво, яке досягає найвищої точки свого вияву може ставати релігією.

Та не завжди пророки передвіщали майбутнє, дуже часто вони відкривали вічні істини, оскільки пророцтво можна вважати однією із форм моральних розрахунків, виявом яких є попередження, сни, знаки.

За допомогою сили слова поети здатні ставати провісниками та вчителями для своєї нації, саме тому письменників порівнюють із пророками. Ще одне наближує авторів до образу біблійних пророків – це мученицька доля. І так само як і пророків, поетів не можна ні призначити, ні обрати, ними

можна лише народитися. З цього приводу слушно висловився Євген Сверстюк: «Пророк бачить те, чого інші не добачають. Пророк передбачає майбутнє. Але передусім пророк розмовляє з Богом і виголошує його істини перед лицем народу» [4, с. 43].

Література завжди прагнула пришвидшити досягнення бажаного ідеалу шляхом передбачення. І саме поезія була пророчою від самого свого зародження. Зокрема, основною особливістю поезії Стародавньої Греції було саме передбачення, бо давньогрецькі профети в процесі пошуку найкращої форми для фіксації власних пророцтв зупинилися на поезії. Найчастіше це пов'язують із формою та ритмічним наповненням віршованих текстів. Тому поетичне натхнення досі залишається спорідненим з пророчим.

Мета статті – аналіз реалізації профетичного візіонерства у творчості поетів-вісниківців. Матеріалом для аналізу слугують поетичні тексти жінок-вісниківців Оксани Лятуринської та Наталі Ливицької-Холодної.

Художньою метою профетичних текстів є прагнення донести до мислячої людини через асоціації глибоку думку, яку письменник заклав у своєму творі. Зазвичай у поезії подія точно не подається, а наявні лише натяки (символи, образи), за допомогою яких є змога проникнути в істинний сенс твору. Це й призводить до того, що в залежності від соціально-історичних обставин один і той самий поетичний твір буде інтерпретуватися по-різному. Часом це ставало причиною того, що поезію використовували для пропагування різних ідеологічних доктрин.

Поезія має здатність просочуватися в сокровенне людини, говорити про одухотворене в житті. Саме тому поезія передбачає життя, а поет має змогу прозирати крізь минуле і майбутнє.

Українській поет – це набагато більше ніж просто поет, бо поезія стоїть на захисті нації від її зникнення, виражаючи національну свідомість. Будь-яка пророча дія – це імпульс, що направлений у майбутнє долі народу, це створення ідеї, яка буде реалізована нащадками. Аристотель свого часу писав: «... завдання поета – говорити не про те, що було, а про те, що могло би бути, будучи можливим в силу ймовірності або необхідності» [1, с. 21].

Як відомо, однією з основних функцій літератури є комунікативна. Поет у вербальній формі посилає повідомлення тому часу, у якому він існує. Але поети-пророки максимально розширюють межі комунікативної функції, звертаючись у тому числі й до майбутніх поколінь.

Люди, наділені поетичним даром, могли передбачати суспільно-політичні події (війни, революції, зміни режимів і т. п.). Вони мали змогу передбачати й долі людей. Щодо своїх доль, то частіше поети могли

передчувати лише власну смерть, оскільки тієї чи іншою мірою кожен поет наділений пророчим даром.

Загалом можна виокремити три види пророцтв – національне, соціальне та автопророцтво.

На прикладі творчості Оксани Лятуринської та Наталі Лівницької-Холодної розглянемо реалізацію профетичних візій, а також вияв трьох видів пророцтв. Окрім приналежності до кола вісниківців їх об'єднує те, що з огляду на життєві обставини, вони змушені були покинути Україну, а от повернутися назад їм так і не судилося. Обидві жінки пройшли складний шлях, але поряд з ними завжди була поезія, яка підтримувала і не давала впасти у відчай. Творчість письменниць завжди нерозривно була пов'язана з Батьківщиною. Можливо саме тому, так багато у їхніх текстах профетичних візій, які стосуються саме майбутнього України та їхнього власного майбутнього.

Поети, чия творчість проймалася національною ідеєю, завжди застерігали українство від небезпеки, що йшла від північного сусіда. Символами Росії з давніх часів були хижі звірі – орел і ведмідь. Тож і в передбаченнях щодо долі України вони постають саме в такому хижому вигляді. Можливу агресію Росії змальовує О. Лятуринська в поезії «Ліси ловить!»:

Вогні запалють хтиво очі.

Хижак напружитья і скочить

І переможно зподалік

У ліс потужний кине рик [3, с. 77]

У поетичному доробку Наталі Лівницької-Холодної Друга світова війна поєднується із образом масок кривавих облич. За п'ять років до її початку, у творах авторки помічаємо натяки на ті жахливі події:

Будуть гинуть в полум'ї хати,

Будуть маски кривавих облич...

(«На розквітлі акації грона...») [2, с. 72]

За плечима вогонь росте,

За плечима зойки і крики.

І криваві маски облич...

І я знаю, що буде біль

І що буде образа і сором...

(«Степова казка») [2, с. 81]

У світовій та українській літературі війна зображується за допомогою таких образів як вогонь, полум'я, біль, крики. Тож з огляду на це можна

сказати, що в цих двох поезіях Наталя Лівицька-Холодна передбачає страшні події Другої світової війни, яка принесла горе не тільки на територію України.

Незважаючи на те, що Н. Лівицька-Холодна змушена була виїхати з України, душа її завжди боліла за рідну країну. Авторка вірила в те, що її Батьківщина зможе вибороти собі незалежність. Незламна віра в це, розкривається й у поезіях:

*Колись з весною прийде зміна,
І оживе твій світлий край,
Що зветься дзвінко «Україна»
(«Весняним птахом заспівай») [2, с. 100]*

*Я твердо вірю, Боже мій,
Лише святий вогонь-ненавить
Пірге з кайданів народ мій
І поведе його до слави
(«Сповідь») [2, с. 111]*

Ці поезії були написані понад п'ятдесят років до здобуття Україною незалежності. Тож у поезіях «Весняним птахом заспівай» і «Сповідь» поетеса передбачає майбутнє України. Але для звільнення народ має скинути кайдани і воля має освятитись вогнем.

Особливістю поетичного доробку Наталі Лівицької-Холодної є те, що він насичений великою кількістю національних пророцтв. Багато років Україна зазнавала тиску з боку північного сусіда. Але авторка за багато років до сучасних нам подій, змогла передбачити їх у своїх творах. Українці виборюють поступово свою свободу і доводять власну гідність. Це передбачення подане у формі висловлення віри в таке звільнення.

*Але помсту царям і совдепам
За затоплені кров'ю поля,
За нездійснені сни Мазепи
Понесе Україна моя.
(«Помста») [2, с. 112]*

*Тільки вітер степами знов
Проказав, що встанеш Ти
І що буде смерть і кров
(«Провіщення») [2, с. 113]*

Поети-вісниківці завжди висловлювали думки про те, що Україна має бути вільною і незалежною. Вона повинна нарешті вийти із тіні свого «старшого брата». Саме тому, Н. Лівіцька-Холодна вірила, що наступні покоління не тільки не залишать спроб відстоювати власну гідність, а й підуть ще далі. І що боротьба буде вести не лише на сторінках книжок і часописів, а нащадки знайдуть у собі сили перейти до більш рішучих дій:

*І знаю: оживуть ще ці мечі
В руках людей, що прийдуть нам на зміну.
(«В Карпатах») [2, с. 113]*

*Здригнеться Київська земля
І понесе сто тисяч війська
Під стіни білого Кремля
(«Остання жертва») [2, с. 114]*

Поезії Оксани Лятуринської також сповнені передбачень боротьби за гідність і незалежність:

*Вже завтра, знаю, ти не будеш тая,
Ти зацвітеш криваво-золотая
І затремтиш чи з муки, чи з тривоги,
Вітри у гніві понесеш по безвістях-дорогах [3, с. 92]*

Відомо, що думки українців розділилися з приводу сучасних подій. На жаль, рідні люди знаходяться по різні сторони барикад. Профетичні візії з приводу цього віднаходимо в поезії О. Лятуринської «І батько відречеться сина...»:

*І батько відречеться сина.
І піде брат на брата [3, с. 124]*

Найяскравішим виявом авторпророцтва є поезія Оксани Лятуринської «Мир над місцем сим!». Як відомо з біографії поетеси, поховано її на українському православному цвинтарі в Саут-Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі. Могила письменниці знаходиться навпроти могили приятеля по літературі й по ідеях Євгена Маланюка. Вона передбачила це більш як за тридцять років до власної смерті, адже розуміла, усім їм – емігрантам – дорога в рідну Україну заказана.

*Мир над місцем сим!
Буду тут лежати,
Поруч побратим [3, с. 108]*

Оксані Лятуринській не вдалося створити сім'ю. Її завжди оточували односторонні та друзі, але радості материнства вона так і не зазнала. На жаль,

такий розвиток своєї долі вона змогла передбачити ще в досить молодому віці:

*Вже стільки літ! Надія блідне
І хатнє вогнище вже гасне.
Життя, життя ж таке дочасне!
Вже стільки літ! І ані звістки.
І, мов останні падолистки:
Ніколи квітами поліття
Не народитися нашим дітям [3, с. 96]*

Отже, профетизм – це провіденційна направленість творчості, у якій подаються приклади тих подій, які повинні відбутися. Люди високо інтелектуальні здатні зробити логічні висновки із сучасних їм подій. Творчий доробок жінок-вісниківців наскрізь просякнутий профетичними візіями, що стосуються майбутнього України. Наявні в їх творчості й автопророцтва. Це питання, як і подальший докладний аналіз реалізації профетизму на ширшому матеріалі, є перспективним напрямом розробки поставленої в статті проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Античні поетики / Упоряд. М. Борецький, В. Зварич. – К. : Грамота, 2007. – 168 с.
2. Лівницька-Холодна Н. Поезії, старі і нові / Наталя Лівницька-Холодна. – Нью-Йорк, 1986. – 237 с.
3. Лятуринська О. Зібрані твори / Оксана Лятуринська. – Торонто, 1983. – 813 с.
4. Сверстюк Є. На святі надії. Вибране / Євген Сверстюк. – К. : Наша віра, 1999. – 784 с.

В статье рассматривается проблема профетического визионерства. С помощью силы слова поэты способны становиться провесниками и учителями для своей нации, поэтому писателей сравнивают с пророками. На примере творчества Оксаны Лятуринской и Наталы Ливицкой-Холодной исследуется реализация профетических видений, а также проявление трех видов пророчеств. Творчество женщин-вестниковцев насквозь пропитано профетическими видениями, касающимися будущего Украины.

Ключевые слова: профетизм, визия, автопророцтво, національне пророчество, соціальне пророчество.

The article is devoted to the problem of prophetism. Using the power of the word poets are able to become forerunners and teachers for their nation, which is why writers compared to the prophets. In the case of Oksana Lyaturynska and Natalie Liviyska-Holodna examines the implementation prophetic visions, and the expression of three kinds of prophecies. The creative achievements of women-visnykivtsi imbued with prophetic visions on the future of Ukraine.

Keywords: prophetism, vision, avtoprorotstvo, national prophecy, social prophecy.